

I forhold til de ovenfor omtalte formål med det samlede værk »Dansk industri efter 1870« er vurderingen af den foreliggende bog ikke så positiv som vurderingen af bogen i sig selv. De nævnte formål lægger nærmest op til en slags forskningsstatus, og det er meget ambitiøst. Desværre indfrier bogen ikke disse formål, idet vurderinger af den foreliggende litteraturs holdbarhed og rækkevidde samt påpegning af forskningsmæssigt uløste problemer er forholdsvis få. Dette viser sig blandt andet ved, at litteraturgennemgangene, hvor klare de end er, ikke går meget i dybden. Bogen er med andre ord stærkest i sin sammenfatning af den eksisterende viden om industriens vækst og strukturudvikling.

Det er ikke muligt at sige, om bogens svaghed i forhold til de to nævnte formål hænger sammen med den valgte struktur, eller om svagheden kunne være fjernet ved en stærkere redaktionel indsats. Det kan først de følgende bøger i værket give en antydning af. Også mere generelt er det endnu ikke muligt at vurdere værket som helhed. Dog skal en enkelt ting nævnes. Tidsmæssigt slutter værket ved 1973, og brugen af dette år som skel er velbegrundet. Men det er uforståeligt, hvorfor værket ikke søges videreført til begyndelsen af 1980'erne, dvs. inddrager den første periode under EF-medlemskabet, den økonomiske krise, den tiltagende internationalisering, de delvist ændrede regionale vækstmønstre, industripolitikens begyndende opblomstring osv. Introduktionen til værket begrunder ikke valget af 1973 som slutår; men i en række henseender skulle det være muligt at føre beskrivelserne længere frem. Forhåbentlig håndhæves periodiseringsreglen ikke for stramt af redaktionsudvalget!

Niels Chr. Sidenius
Institut for Statskundskab

Carol M. Mueller (ed.), *The Politics of the Gender Gap. The Social Construction of Political Influence*, Newbury Park: Sage Publications, 1988, 316 s., £ 14.50.

I flere vestlige lande gør der sig for øjeblikket to modsatte tendenser gældende i de to køns vælgeradfærd. I forordet til denne bog om det amerikanske »Gender Gap« beskriver Kent Jennings de to tendenser således: For det første en tendens mod konvergens mellem kvinders og mænds vælgeradfærd. Det gælder for eksempel valgdeltagelsen (og den politiske deltagelse generelt). Mens der i de første år, efter at kvinderne havde fået stemmeret, var en betydelig forskel i valgdeltagelse mellem de to køn, er kvinders og mænds valgdeltagelse i de fleste vestlige lande i dag stort set ens, det gælder blandt andet i Danmark og i USA. Da kvinder lever længere end mænd betød udviklingen i USA, at 7 mio. flere kvinder end mænd deltog i præsidentvalget i 1984.

Men samtidig synes der at være en anden tendens, nemlig mod stigende divergens mellem kønnene med hensyn til stemmeafgivning ved præsidentvalg og kongresvalg, og med hensyn til holdninger til en række issues. Forskellene er dog små. Om kønsforskelle i holdning til for eksempel militær, sociale udgifter og li-

I forhold til de ovenfor omtalte formål med det samlede værk »Dansk industri efter 1870« er vurderingen af den foreliggende bog ikke så positiv som vurderingen af bogen i sig selv. De nævnte formål lægger nærmest op til en slags forskningsstatus, og det er meget ambitiøst. Desværre indfrier bogen ikke disse formål, idet vurderinger af den foreliggende litteraturs holdbarhed og rækkevidde samt påpegning af forskningsmæssigt uløste problemer er forholdsvis få. Dette viser sig blandt andet ved, at litteraturgennemgangene, hvor klare de end er, ikke går meget i dybden. Bogen er med andre ord stærkest i sin sammenfatning af den eksisterende viden om industriens vækst og strukturudvikling.

Det er ikke muligt at sige, om bogens svaghed i forhold til de to nævnte formål hænger sammen med den valgte struktur, eller om svagheden kunne være fjernet ved en stærkere redaktionel indsats. Det kan først de følgende bøger i værket give en antydning af. Også mere generelt er det endnu ikke muligt at vurdere værket som helhed. Dog skal en enkelt ting nævnes. Tidsmæssigt slutter værket ved 1973, og brugen af dette år som skel er velbegrundet. Men det er uforståeligt, hvorfor værket ikke søges videreført til begyndelsen af 1980'erne, dvs. inddrager den første periode under EF-medlemskabet, den økonomiske krise, den tiltagende internationalisering, de delvist ændrede regionale vækstmønstre, industripolitikens begyndende opblomstring osv. Introduktionen til værket begrundes ikke valget af 1973 som slutår; men i en række henseender skulle det være muligt at føre beskrivelserne længere frem. Forhåbentlig håndhæves periodiseringsreglen ikke for stramt af redaktionsudvalget!

Niels Chr. Sidenius
Institut for Statskundskab

Carol M. Mueller (ed.), *The Politics of the Gender Gap. The Social Construction of Political Influence*, Newbury Park: Sage Publications, 1988, 316 s., £ 14.50.

I flere vestlige lande gør der sig for øjeblikket to modsatte tendenser gældende i de to køns vælgeradfærd. I forordet til denne bog om det amerikanske »Gender Gap« beskriver Kent Jennings de to tendenser således: For det første en tendens mod konvergens mellem kvinders og mænds vælgeradfærd. Det gælder for eksempel valgdeltagelsen (og den politiske deltagelse generelt). Mens der i de første år, efter at kvinderne havde fået stemmeret, var en betydelig forskel i valgdeltagelse mellem de to køn, er kvinders og mænds valgdeltagelse i de fleste vestlige lande i dag stort set ens, det gælder blandt andet i Danmark og i USA. Da kvinder lever længere end mænd betød udviklingen i USA, at 7 mio. flere kvinder end mænd deltog i præsidentvalget i 1984.

Men samtidig synes der at være en anden tendens, nemlig mod stigende divergens mellem kønnene med hensyn til stemmeafgivning ved præsidentvalg og kongresvalg, og med hensyn til holdninger til en række issues. Forskellene er dog små. Om kønsforskelle i holdning til for eksempel militær, sociale udgifter og li-

gestilling er noget nyt eller altid har været der, diskuteres i bogen. Men det afgørende, der er sket i amerikansk politik, er en politisering af gender gap'et.

Carol Muellers bog belyser dette gender gap i 1980'ernes amerikanske politik fra mange vinkler gennem 13 kapitler og med bidrag af en lang række kendte og mindre kendte forskere. Flere kapitler fører diskussionen om kvinder som en eventuel »voting block« tilbage til, hvad der skete lige efter, at kvinderne havde fået stemmeret, hvor partierne frygtede og nogle af kvindeorganisationerne håbede, at kvinderne ville stemme som en blok. Bogen indeholder en analyse af udviklingen i valgdeltagelsen og et studie af kvindeorganisationernes store fælles kampagne i 1984 for at få kvinder til at registrere (resultat: 1,8 mio. nyregistrerede kvinder). Hovedvægten ligger på analyser – med en vis overlappning – af, hvori the gender gap består og hvilke konsekvenser det har haft. Her ses på præsidentvalg, kongresvalg, »the Ferraro Factor«, pressens behandling af emnet samt kvindebevægelsens brug af the gender gap. Endvidere diskuteres (gen)fremkomsten af fokus på kvinders særinteresser som modsætning til ligestillingskrav og -lovgivning, og endelig analyseres i flere af bogens kapitler og på forskelligt datamateriale årsagerne til the gender gap.

Hvad er så det gender gap, der opstod som politisk fænomen i USA i 1980 med valget af Ronald Reagan? Ved præsidentvalget i 1980 stemte 45 procent af de kvindelige vælgere på Carter, 46 procent på Reagan (procenterne varierer lidt fra survey til survey). Men hvorfor så tale om et gender gap? Det ligger i sammenligningen med mændenes stemmeafgivning: 37 procent for Carter mod hele 54 procent for Reagan. Efter at der i 1950'erne havde været en større andel af mændene end af kvinderne, der stemte demokratisk, vendte billedet i 1960'erne, men først i 1980'erne blev forskellen markant. I bogen operationaliserer Henry C. Kenski the gender gap som den forskel der fremkommer, når andelen demokratiske stemmer blandt mændene trækkes fra andelen demokratiske stemmer blandt kvinderne. Ved præsidentvalgene i 1980 blev denne forskel af forskellige surveys opgjort til 8-10 procentpoints. Denne forskel holdt sig ved valget i 1984 – men her stemte et pænt flertal af både mænd og kvinder for Reagan, hvorfor the gender gap naturligvis blev mindre vigtigt. Det var således, med bogens ord, et liberalt gender gap, der blev aktuelt i USA i 1980'erne.

Enkelte steder i bogen peges der på, at der eventuelt tidligere har eksisteret et konservativt gender gap, altså en situation, hvor kvinderne under eet stemte til højre for mændene. Enkeltstående data fra USA og Europa understøtter denne tese.

Det er en af bogens hovedpointer, at eventuelle kønsforskelle i vælgeradfærden kun bliver interessante, hvis nogen handler på basis heraf. Samtidig kan denne politisering af et gender gap i sig selv uddybe forskellene. Det var ikke mindst kvindeorganisationen NOW's fortjeneste, at opinionsinstitutterne systematisk begyndte at opgøre meningsmålingerne på køn på linje med race. I USA i 1980'erne brugte den meget professionelt arbejdende kvindebevægelse the gender gap i lobbyvirksomheden, ikke mindst over for demokraterne. Opstillingen af Geraldine Ferraro som den første kvindelige vicepræsidentkandidat for et af de store partier var en effekt af kvindeorganisationernes forsøg på »selling the gender

gap«. Til gengæld viser Kathleen A. Frankovic's analyse i bogen, at gender gap'et ved præsidentvalget i 1984 ikke var nogen »Ferraro effekt«. Kun få vælgere lod det influere deres stemmeafgivning. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med, at Mondale og Ferraro omhyggeligt undgik feministiske issues i valgkampen for ikke at skræmme mændene væk.

I analysen af pressens behandling af the gender gap viser bogen, at efter 1980 blev eksistensen af et gender gap fastslået som en kendsgerning i pressen (selvom datamaterialet var spinkelt), og fik en prominent plads i valgkampsdækningen. The gender gap blev fremstillet som et fænomen blandt kvinder, som ville skade republikanerne (først i 1984 kom der enkelte historier om the gender gap som mændenes præference for Reagan). I bogen beskrives, hvorledes Reagans kampagnefolk så the gender gap som et problem og i 1984 handlede strategisk, blandt andet via en survey med 46.000 amerikanske kvinder, der identificerede grupper af kvinder, det var håbløst at vinde for republikanerne (for eksempel højt uddannede fra Østkysten), identificerede andre som sikre, og endelig de grupper, det kunne betale sig for republikanerne at rette særlige kampagner imod.

Interessante analyser på forskelligt datamateriale foretages i denne bog i forsøg på at finde forklaringen på the gender gap. Tesen om, at the gender gap primært skyldtes reaktionen på Reagans lederstil, afvises. The gender gap er et mere langsigtet fænomen. Kontrol for demografiske faktorer, så som alder, race, uddannelse, arbejde og ægteskabelig stilling fjerner ikke gender gap'et, selvom der er sammenhænge. Forfatterne i bogen er ikke enige om, hvad der så forklarer the gender gap. Flere peger på forskelle i kvinders og mænds holdninger til issues, men hvilke issues er der ikke enighed om: holdninger til militarisme, til velfærdsstaten (kvinder særlige stilling som både klienter og ansatte), til ligestillings-spørgsmål. Fordi der ikke kan registreres særlige forskelle i de to køns holdninger til ligestillings-spørgsmål, kan dette issue ikke forklare gap'et. Pippa Norris peger i sit afsnit ganske rigtigt på, at hvorvidt mænds og kvinders lidt forskellige holdninger til emner som militarisme, ligestilling, atomkraft og offentlige udgifter har nogen indflydelse på deres stemmeafgivning afhænger af, hvor vigtigt emnet er for vælgeren (saliency), og om partierne og kandidaterne har forskellige holdninger til disse spørgsmål.

Susan Carroll lancerer på grundlag af surveys fra 1980 og 1982 en helt ny teori: det er kvinders stigende autonomi fra individuelle mænd, som skaber betingelsen for the gender gap. Nemlig dels den økonomiske uafhængighed (gifte og ugifte kvinder med højere uddannelse samt ikke-gifte kvinder fra lavere sociale lag stemte i betydelig mindre grad på Reagan end hjemmearbejdende kvinder og gifte kvinder i lavere sociale lag) kombineret med psykisk uafhængighed. Det forekommer ikke helt overbevisende, idet psykisk uafhængighed her operationaliseres som støtte til påstanden om, at kvinder skal have samme roller (»equal roles«) som mænd i politik og erhvervsliv, hvilket vel nærmere er et genuint feministisk issue.

Arthur Miller kommer med en anden nyfortolkning på basis af data fra 1984-valget. Han bygger på Carol Gilligans berømte bog om forskellene i drenge og pigers »moral development« via den tidlige socialisering. Overført til den poli-

tiske arena konkluderer han, at the gender gap kan føres tilbage til et sæt af forskellige politiske prioriteringer hos kvinder og mænd: kvinders større »sociotropiske«, humanitære orientering slår igennem både i spørgsmål som oprustning og militarisme og i holdningen til økonomiske spørgsmål (støtte til generel velfærd frem for udgangspunkt i økonomisk egeninteresse).

Pippa Norris bidrager med bogens eneste ikke-amerikanske bidrag. Hendes analyser på Eurobarometer-dataene for 1975 og 1983 (senere er 1987 dataene kommet til) viser, at i de fleste EF-lande er der i dag ikke noget gender gap med hensyn til partipræferencer. Undtagen i Vesttyskland og Italien, hvor kvinder stemmer lidt til højre for mændene og undtagen i Danmark (og hertil kunne man føje Norge og Sverige), hvor kvinderne stemmer lidt til venstre for mændene. Der er ifølge Pippa Norris imidlertid i Europa et potentielt gender gap, fordi der også her er bemærkelsesværdige forskelle på mænds og kvinders holdning til en række vigtige issues, der i Europa imidlertid ikke som i USA er blevet politiseret og dermed omsat i forskelle i partipræferencer.

Drude Dahlerup
Institut for Statskundskab

Michael Nydén, *Kris i massupplaga? En studie i hållbarhet, relevans och neutral presentation i fyra svenska dagstidningars rapportering om de internationella oljebolagens skuld til oljekrisen 1973-74*, Acta Universitatis Upsaliensis, Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala, Uppsala/Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1988, 263 s., Skr. 175,00.

De fleste ved naturligvis, at man ikke skal tro på alt, hvad der står i aviserne: Der kan – ud over så meget andet – være problemer med korrektheden af de faktuelle oplysninger, nyhederne og virkelighedsbeskrivelserne.

Der findes imidlertid forbavsende få undersøgelser af disse problemer, »forbavsende«, fordi spørgsmålet om avisernes troværdighed – og dermed også om deres værdi som kilde til viden om faktuelle forhold, nu og før i tiden – er et centralt problem. Den i denne forbindelse relevante del af medieforskningen har i høj grad koncentreret sig om det lidt uinteressante balanceproblem eller om betydningen af hele nyhedsstrømmens karakter, »gate-keeping« osv. og indflydelsen fra den totale redaktionsproces og -situation.

Spørgsmålene omkring korrekthed, holdbarhed, troværdighed, sandhedsværdi – ordet er ikke afgørende – har altså ikke været de mest undersøgte. Nogle har ment, at det ikke var så vigtigt, andre, at det var for svært at studere og vurdere, og atter andre, at det var uvæsentligt, fordi journalisters og redaktioners pressede arbejdssituationer betød, at der *måtte* forekomme fejl, og at produktet derfor skulle bedømmes ud fra helt andre kriterier.

Michael Nydén fra Statsvetenskapliga Institutionen ved Uppsalas Universitet har imidlertid i denne doktorafhandling i statskundskab taget det helt centrale